

[standaard.be](https://www.standaard.be)

‘Als Beke de grote woonzorgcentra nu niet aanpakt, is dat schuldig verzuim’

Fred Debrock, Simon Andries

14-19 minuten

Hij vond het schokkend dat de kappers wekenlang het politieke debat domineerden, ‘terwijl de zorg voor onze ouders maar niet op de agenda geraakt’. En na het lezen van het artikel over de Vlaamse regering die de woonzorgcentra kunstmatig aan het infuus houdt ([DS 30 maart](#)), mailde hij zijn ergernis onmiddellijk naar de redactie. ‘Ik miste het belangrijkste debat’, zegt Luk Zelderloo (64), secretaris-generaal van de EASPD, de Europese koepelorganisatie van dienstverleners voor personen met een handicap.

Zelderloo zorgt zelf ook nog altijd voor zijn 93-jarige en hoog zorgbehoevende moeder. Ze woont net naast de deur en krijgt ondersteuning via thuiszorg. ‘In het politieke discours zegt iedereen wel: kleinschaligheid is de weg voorwaarts. Maar in de feiten, in de financieringsstromen, gebeurt het omgekeerde. In het Engels zeggen ze dan: *put your money where your mouth is.*’

Dat de Vlaamse regering nu leegstaande bedden sponsort, vindt u duidelijk geen goed idee.

‘Er wordt heel vaak gezegd: *never waste a good crisis.* Maar hier

wordt de crisis juist niet gebruikt om de sector op een nieuw spoor te zetten. We moeten nu ingrijpen voor het weer heel snel business as usual zal worden.'

'De grootschaligheid van de sector en het wegsnijden van mensen uit de samenleving, dat zijn de kernproblemen. Die gaan we niet oplossen door meer middelen te pompen in de structuur die dat in stand houdt.'

Wat loopt er fout volgens u?

'Hoe groter de voorziening, hoe minder contact met de omgeving. Het haalt de mensen weg uit hun sociaal weefsel. Maar net die relaties en zelfbepaling zijn essentieel voor het welzijn.'

'Eigenlijk is dat model van dienstverlening een restant van de industriële revolutie. Toen lag de nadruk op schaalvergroting en de standaardisering van processen. Maar die tijd ligt achter ons. Maatwerk wordt nu de norm. Maar in onze zorgsector blijven die echo's van de industriële revolutie rondwaren.'

Over welke echo's heeft u het dan?

'Allemaal dezelfde kamers, allemaal dezelfde processen, allemaal dezelfde types van animatie ... Natuurlijk is het leuk om Sinterklaas eens te laten komen in het woonzorgcentrum en om iets te doen met een clown, maar we moeten opletten dat het niet bijdraagt tot de infantilisering van de mensen en dat we hun zelfbepaling niet ondermijnen. Het is net die standaardisering die het maatwerk zo moeilijk maakt.'

'En net daarom is er nu een *window of opportunity*. De vele lege plaatsen in de woonzorgcentra moeten we gebruiken om het denken in de sector te vernieuwen.'

Hoe ziet u die vernieuwingsoperatie?

‘We moeten verder investeren in professionele thuiszorg, in combinatie met mantelzorgers en buurtwerk. En voor wie echt niet in zijn of haar thuisomgeving kan blijven, moeten we inzetten op kleinschalige initiatieven. Voor alle duidelijkheid: op Europees niveau bedoelen ze daarbij meer en meer dat de leefunits niet groter mogen zijn dan een gezin, tot maximaal zes mensen. Voor de Ierse overheid is dat nu bijvoorbeeld al aangenomen als de standaard. Zo knippen we de mensen niet los van de samenleving.’

In uw mail ergerde u zich op dat vlak ook aan hoogleraar Ouderenzorg Anja Declercq (KU Leuven), die de lege plaatsen in de woonzorgcentra op termijn zou willen opvullen met andere doelgroepen.

‘Ja, dan breekt mijn klomp en begin ik mij echt zorgen te maken. Want zo lijkt het alsof de infrastructuur en de gebouwen voorgaan op het welbevinden van de mensen. Het Europees Sociaal Fonds (ESF) besliste al om geen grotere voorzieningen meer te financieren en te de-institutionaliseren. Ook Europa wil naar die kleinschaligheid en het inbedden van de ondersteuning en de zorg in lokale gemeenschappen. Dat is de toekomst.’

‘Net daarom is het zo belangrijk om nu ten gronde te reflecteren en de sector niet opnieuw vast te zetten in een nieuw investeringsspoor. Als je nu investeert in die grote gebouwen, dan weet je dat we weer voor dertig jaar vertrokken zijn. Dat er kritiek is vanuit de eigenaars van die gebouwen en de vastgoedsector is niet onlogisch. Ze hebben daar vroeger enorme winsten mee gemaakt en er zit nog altijd een enorm bedrag in gebouwen geblokkeerd.’

‘Geen slecht woord over de mensen die werken in zulke grote woonzorgorganisaties. Maar ze functioneren in een context die

‘niet toelaat om de echte wensen van hun bewoners in te vullen’

Vlaams minister van Welzijn Wouter Beke (CD&V) benadrukt wel dat een aantal woonzorgcentra failliet zou gaan zonder steun. Of dat ze personeel zouden moeten laten gaan.

‘We moeten een onderscheid maken tussen het financieren van de zorg en het financieren van de gebouwen. Het is vooral belangrijk dat we niet langer investeren in het neerzetten van grote woonzorgkassen, maar wel in kleinschalige ondersteuningscentra en toegankelijkheid.’

Ook Beke benadrukt dat kleinschaligheid de toekomst is, maar dat er daarnaast ook voor mensen in de laatste fase van hun leven een leefbare optie moet overblijven.

‘Mijn vader is vorige zomer op 96-jarige leeftijd overleden, gelukkig niet aan corona. Hij was hoog zorgbehoevend, maar hij stierf thuis in zijn eigen bed. Hij had mij gevraagd om dat zo te organiseren en hij was daar heel gelukkig mee. Kijk, het onderzoek daarover is duidelijk. Als je een kwaliteitsvol aanbod hebt thuis, dan kiest 95 procent van de senioren ervoor om thuis te blijven. Maar als je vraagt: “Wil je hier in een oud vochtig huis blijven zitten aan uw oude kolenkachel of wil je liever naar een mooie warme kamer waar het eten opgediend wordt?”, dan is dat geen eerlijke keuze.’

‘Als samenleving moeten we ook willen investeren in die moeilijkere weg waarbij ook ouderen betekenisvolle relaties kunnen blijven onderhouden in hun eigen omgeving. En we moeten er ook op letten dat mantelzorgers niet kapotgaan aan die keuze. Als ik vandaag aan de thuiszorgdienst vraag om de nachtzorg voor mijn moeder even over te nemen, dan kan dat voor drie dagen. Als ik dus langer dan drie dagen verlof zou willen nemen, heb ik al een probleem. Als we correct zouden

investeren, dan zouden die zorgen van mantelzorgers kunnen worden weggenomen. Dat is natuurlijk minder attractief dan lintjes knippen van gebouwen, maar het is wel wat de sector nodig heeft.'

Zelderloo: 'Mijn vader stierf vorige zomer in zijn eigen bed. Hij was daar heel gelukkig mee.'

De regering kondigde deze week ook aan dat ze fors gaat investeren in meer handen aan het bed, zodat er ook meer tijd is voor kwaliteitsvolle zorg.

'In de profitbedrijven, die winst moeten maken, zal de druk om de kosten naar beneden te halen hoe dan ook altijd blijven. Dus ofwel moet de regering daar met stevigere kwaliteitssystemen werken, ofwel zetten we veel meer in op de tweede optie: dat het individu veel meer zelf de zorg rond zich kan organiseren.'

(met nadruk) 'Ik wil absoluut geen slecht woord zeggen over de mensen die werken in zulke grote woonzorgorganisaties. Die doen hun uiterste best. Maar ze functioneren in een context die niet toelaat om de echte wensen van hun bewoners in te vullen.'

In hoeverre leeft dat idee ook in de zorgsector? Op de

compensatie voor de lege bedden kwam alvast amper kritiek.

‘De sector is in survivalmodus. Van daaruit is het vaak moeilijk om creatief te denken. Maar het is belangrijk om te beseffen dat er met die kleinschaligheid en thuiszorg geen jobs verloren zouden gaan, integendeel. De kwaliteit van de jobs zal erop vooruitgaan, want het personeel gaat niet alleen moeten bezig zijn met bed, bad, brood. Ze gaan actief kunnen werken aan het welbevinden van wie ze ondersteunen en ze gaan daar veel meer arbeidsvreugde uit kunnen halen.’

‘Ik wil daar voor de boekhouders van de regering nog aan toevoegen: die dienstverlening zal ook niet meer kosten. Daar is op Europees niveau ook onderzoek rond gevoerd. In grootschalige voorzieningen krijgt iedereen min of meer hetzelfde pakket aan ondersteuning, waardoor je zeventig procent van de doelgroep oversteunt. Met maatwerk kunnen we middelen uitsparen die we dan kunnen inzetten op mensen die zwaardere zorgbehoeften hebben. Het vraagt vooral een ander denken.’

De regering wil nu ook massaal mensen omscholen om straks in de zorg aan de slag te gaan, zoals ook horecapersoneel.

(*lacht*) ‘Cafébazen in die kleinschalige zorgcentra, dat zou pas dynamiek brengen. Ik ben zeker niet tegen. Dat zijn sociale netwerkers en dat is net wat die mensen nodig hebben. En ik vermoed dat zo’n cafébaas liever in een kleinschalig dorpscentrum werkt dan in een grote *boite* waar hij moet badgen wanneer hij binnenkomt en zijn lijstjes moet afvinken.’

‘Ook in de thuiszorg valt trouwens nog een hele weg af te leggen. Het personeel zit nog te vaak gevangen in het uitvoeren van een aantal standaardtaken. Ze zijn niet altijd bezig met hoe ze de zelfredzaamheid van de ouderen nog kunnen

ondersteunen.'

'Ik heb daar heel boeiende discussies over met de mensen die bij mijn moeder komen helpen. Waarom giet je de melk meteen in de tas koffie, in plaats van de melk bij mijn moeder te zetten zodat ze dat zelf kan doen? Of waarom leg je de kleren voor mijn moeder al klaar in plaats van haar mee te nemen naar de kleerkast zodat ze zelf kan kiezen wat ze zal aandoen? Dat zijn hele kleine, simpele dingen die ook oudere mensen sterker maakt in hun leven.'

['Als je nu weer investeert in die grote woonzorgkasten, dan weet je dat we weer voor dertig jaar vertrokken zijn']

Dat vraagt een mentale shift bij veel mensen.

'Daar bestaat een mooi begrip voor: aangeleerde hulpeloosheid. Daar zijn we nog te veel mee bezig en dat moet natuurlijk veranderen. Je moet mensen sterker maken in wie ze zijn en hoe ze functioneren.'

'Ik wil daarbij nogmaals benadrukken dat ik absoluut niets slechts wil zeggen over het personeel dat het beste van zichzelf geeft. Het is de structuur die moet veranderen en het personeel gaat daar ook als fierdere werknemers uitkomen.'

Neemt u Beke of de Vlaamse regering daarbij iets kwalijk?

'Ik denk niet dat we naar minister Beke moeten wijzen. Waar de sector nu staat, is niet zijn verantwoordelijkheid. Maar als de sector hier blijft staan, is het wél zijn verantwoordelijkheid. Dat is het belangrijkste. Als de Vlaamse regering deze kans niet aangrijpt om de fundamentele vragen te stellen en de sector op een nieuw spoor te zetten, dan is dat echt wel schuldig verzuim. Dan kiest men voor de gemakkelijksoplossing: meer van hetzelfde.'

Wie is Luk Zelderloo?

- Secretaris-generaal van de EASPD (European Association of Service Providers for Persons with Disabilities), de Europese koepelorganisatie van dienstverleners voor personen met een handicap. Zij vertegenwoordigt intussen 17.000 organisaties.
- Voorzitter van Social Services Europe (SSE), de Europese koepelorganisatie voor non-profitdienstverleners waaronder Caritas en het Rode Kruis.
- Zorgt zelf als mantelzorger nog steeds voor zijn 93-jarige en hoog zorgbehoevende moeder die net naast de deur woont.